

Bērnībā ģimenē pieredzētās vardarbības saistība ar jauniešu veselības pašvērtējumu

*Lauma Sprīņģe¹, Iveta Pudule², Biruta Velika²,
Daiga Grīnberga², Anīta Villeruša¹*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

² Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

Ievads. Jauniešu veselības aizsardzība un uzlabošana ir viens no valsts stratēģiskajos plānošanas dokumentos izvirzītajiem prioritārajiem virzieniem, tādēļ ir būtiski apzināt riska faktorus, kas ietekmē jauniešu veselību un rada tās potenciālu apdraudējumu. Vardarbība ģimenē ir nozīmīgs riska faktors sliktākai veselībai gan īsākā, gan ilgākā laika periodā. Arvien vairākos pētījumos tiek gūti pierādījumi, ka bērnībā pieredzētā vardarbība rada nelabvēlīgu iespaidu uz indivīda veselību turpmākajā dzīvē. Potenciāli sliktāka jaunieša veselība tiek saistīta ne tikai ar ģimenē pieredzēto vardarbību, bet arī ar citiem jaunieša ģimeni raksturojošiem faktoriem kā pārmērīga atkarību izraisošo vielu lietošana ģimenē, zemāks ģimenes ienākumu līmenis un viena vecāka ģimene.

Darba mērķis. Noskaidrot bērnībā pieredzētās emocionālās, fiziskās un seksuālās vardarbības saistību ar jauniešu veselības pašvērtējumu.

Materiāls un metodes. Dati iegūti no Slimību profilakses un kontroles centra šķērsriezuma pētījuma par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi (2011). Pētījumā anketēti jaunieši vecumā no 18 līdz 25 gadiem. Kopumā datu analīzē iekļautas 1223 respondentu aizpildītās anketas. Datu analīzē izmantotas aprakstošās statistikas metodes – šķērstabulas, χ^2 kvadrāta tests. Lai noskaidrotu atšķirības starp jauniešiem ar zemu un augstu veselības pašvērtējumu, izmantota loģistiskās regresijas analīze, kas samērota pēc vairākiem neatkarīgajiem faktoriem – respondenta dzimuma, vardarbības pieredzes, ģimeni raksturojošiem faktoriem. Statistiskā ticamība balstīta uz p vērtībām. Par statistiski ticamu uzskatīta p vērtība, kas mazāka par 0,05.

Rezultāti. Kopumā 31,5% (95% TI [29,0; 34,2]) respondentu atzīmēja, ka bērnībā pieredzējuši emocionālo vardarbību, 16,2% (95% TI [14,4; 18,6]) pieredzējuši fizisko vardarbību, bet 10,3% (95% TI [8,6; 12,3]) – seksuālo vardarbību. Sievietes biežāk nekā vīrieši bērnībā ir pieredzējušas pret sevi vērstu emocionālo ($p < 0,05$), fizisko ($p > 0,05$) un seksuālo vardarbību ($p < 0,001$) ģimenē. Tiem jauniešiem, kuri bērnībā ģimenē ir pieredzējuši pret sevi vērstu fizisko vardarbību, ir 2,4 (95% TI [1,9; 3,7]) reizes lielākas izredzes zemākam veselības pašvērtējumam nekā tiem jauniešiem, kuri fizisko vardarbību nav pieredzējuši, samērojot pēc pārmērīgas atkarību izraisošo vielu lietošanas ģimenē, ģimenes ienākumu līmeņa, vecāku šķiršanās vai dzīvošanas atsevišķi un respondenta dzimuma. Jauniešiem, kuri ir pieredzējuši emocionālo vardarbību, samērotās izredzes zemākam veselības pašvērtējumam ir 1,9 (95% TI [1,9; 3,7]) reizes lielākas nekā tiem jauniešiem, kuri vardarbību nav pieredzējuši. Starp bērnībā pieredzēto seksuālo vardarbību ģimenē un veselības pašvērtējumu vēlākā dzīves posmā sakarību nenovēro – samērotais OR = 1,0 (95% TI [0,6; 1,6]).

Secinājumi. Sievietes biežāk nekā vīrieši norāda uz bērnībā ģimenē pieredzētu vardarbību. Ir sakarība starp bērnībā ģimenē pieredzētu fizisko un emocionālo vardarbību un zemāku veselības pašnovērtējumu vēlākā dzīves posmā, samērojot pēc respondenta dzimuma, pārmērīgas atkarību vielu lietošanas ģimenē, ģimenes ienākumu līmeņa, vecāku šķiršanās vai dzīvošanas atsevišķi.